

Lezingen: Matt 5:1-12; Sef 2:3, 3: 9-13

Gemeente van de Heer Jezus Christus,

De Zaligsprekingen, Matt 5. Tégen de overigens sterke Nieuwe Bijbelvertaling in houd ik toch graag vast aan het woord *zalig*, wat zoveel gevúlder is dan 'gelukkig'. 'Zalig' in de bijbel wil ons dát leven voor ogen stellen en dichterbij brengen zoals het kán zijn: een leven naar Gods bedoelingen.

De Zaligsprekingen hoordén (ik ben me bewust van de verleden tijd...) tot de bekendere bijbelse passages die een doorsnee kerkganger nog wel wist te plaatsen, net als de Tien Woorden en het Onze Vader. Woorden die met je mee gingen, ... maar die ook al te gauw meegenomen wérden, bijv. in de jaren van het zogenoemde 'bergrede-christendom', een toén graag gebruikt woord in christelijke politieke partijen en in gemeenteplannen voor startzondag.

De Bergrede is in elk geval géén politiek pamflet, ook al heeft Huub Oosterhuis eruit geconcludeerd dat *zijn* God SP stemt. Daarvoor zijn deze woorden te vérstrekkend. Jezus aarzelt niet in deze opening, trouwens heel de Bergrede door, het óp te nemen tegen de joodse wetsuitleg. Voor zijn toehoorders en voor ons, om te leren hoe het wél moet in het Koninkrijk van God.

De Zaligsprekingen, 'hoofd' van de Bergrede, zijn pars pro toto voor alles wat hierna volgt. Zoals de prelude op de muziek, of de leader van een film, maar dan over een leven waarin Gods waarden norm zijn.

Mattheus is een systematisch schrijver. Deze hoofdstukken, 5 tot 7, zijn literair gesproken een verzameling uitspraken van Jezus waarvan we vandaag deze eerste regels, - en dat zijn leefregels! lezen. Jezus zet om te beginnen uiteen, wat precies de gemeente, *zijn* gemeente is.

Het zijn 'maar' acht zinnestukjes: ze lijken zo eenvoudig, maar ze zijn tot vandaag toe relevant. Tegelijk ook, verrassend en tot op het ongelooflijke af. Juist de nederigste mensen, en wie treuren, honger lijden en vervolgd, worden zalig geprezen, en: wie volstrekt onpraktische eigenschappen heeft zoals zachtmoedigheid en barmhartigheid, integriteit en vredelievendheid, *zij* zullen een schone toekomst beleven!

Van de Duitse filosoof Hegel is de uitspraak, dat deze woorden horen tot het grootste dat ooit gezegd is. Wij zeggen liever: dit is ánders dan alle andere uitspraken en decreten. Meer dan het gewone. Toch blijft bij mij haken: als het kwade dat mensen treft, onverkort ten goede zál worden gekeerd (zo zeker zegt Jezus dat), komen wij, redelijk gelukkig en welvarend volk toch, hier dan niet makkelijk weg? We hebben toch een opdracht?

Zalig zij... staat in de bijbel meestal in verband met rechtzetten, mensen tot hun recht laten komen. Het woord past in de rechtspraak. In een rechtsstáát, in een wereld waarin mensen op alle terreinen rechtsbescherming genieten: kenmerk voor een leven dat goed is. Bijbels gezegd: een beloofd leven in een beloofd land.

Zo moet, nee zo zál het worden. Jezus spreekt met het oog op de toekomst.

Wat blijven onze preken en kerkelijke uitspraken dan achter.... Wat *is* het? dat wij op dit punt deze woorden niet letterlijk durven te herhalen, maar het angstvallig houden bij een: hoe het 'kan' worden... eventueel...? Gebrek aan hoop? aan vertrouwen?

De kans is groot dat we dit dan toch niet goed lezen, misschien maken wij hier de eerste denkfout. Bergrededochristen waren actiemensen die het móesten en zouden maken. Voor de minder bedeelde naasten, dat vooral... Het gaat hier nl. om *de geboden van Israël* die Jezus hier nieuw leven inblaast: dé klassieke uitleg van Mattheus 5. Dat maakt het voor ons intussen niet makkelijker te begrijpen wat Hij nu echt bedoelt, met deze ongebruikelijke en in eerste instantie ongrijpbare woorden: Zalig wie niet heeft, zij zullen veel ontvangen.

De zaligsprekingen zijn geen startsein tot actie, het is poëzie, een hymne, opgebouwd uit psalmcitataten. Jezus leert ons zingen! Als het liedboek had voorzien in een lied dat rechtstreeks hierop geschreven en gecomponeerd zou zijn, dan hadden wij het natuurlijk gezongen! Een lied voor de oecumene, geëent op Valerius' *Gelukkig is het land*.

Maar dit bijbelgedeelte is in de eerste plaats *een luisterlied*.

Want het is zaak eerst te lústeren. Naar deze woorden uit zo'n ándere wereld. Woorden waarin Jézus naar je toe komt. Hij spreekt niet óver bepaalde groepen minder bedeelde mensen, nee, in het slot gaat hij over op óns! alsof hij recapituleert: júllie zijn dat! zalig zijn júllie...!

Alles wordt dus tegen zijn toehoorders, dus ook tegen ons gezegd! Hij roept ons, óns, als armen en treurenden, als zachtmoedige mensen die verlangen naar een bestaan waarin je boven jezelf uit kunt stijgen. Door bijv. het verlossende woord te spreken in vastgelopen verhoudingen.

Wij zijn het, die worden opgeroepen voluit barmhartig te zijn voor onze naasten. *Wij* worden uitgezonden een onbekende gevaarlijke wereld in om vrede te stichten, waar afkeuring en smaad –de vaste metgezellen van de christenheid in de wereld- ons voorspelbare deel zullen zijn. Een leven in schrijnende tegenstelling tot de wereld die Donald Trump denkt te kunnen vormen. Plotseling besef je het weer: christen zijn betekent op voorhand een leven als ontheemde in een wereld die ten diepste niet de onze is, maar aan het evangelie vijandig.

Zalig zijn *wij*... ? Hoe tegenstrijdig ook: laat het ons moed geven meer uit te stralen van die ándere levenshouding, dat die ons eigen wordt wanneer wij de woorden van Jezus op ons *willen* laten inwerken, anders gezegd als wij Jezus dit met ons láten doen. Dit is geen actieprogramma, het zijn leefregels om ons in te prenten en ons op het hart te binden zoals vanouds gold voor de geboden in de woestijn. Daarvoor zijn die acht spreuken ons gegeven: dat we ze eerst overdenken, erover leren te *mediteren*. Pas dan kun je beter zien van wat er vandaag om ons heen gebeurt.

De profetenlezing geeft er vandaag een bijzonder visioen bij, ter illustratie: het beeld van een arm zwak volk, dat in de ballingschap als rest van Juda is achtergebleven in een grotendeels verwoest Jeruzalem. Die daar véilig! wonen, omdat daar geen onrecht meer wordt gedaan en geen leugens meer worden gesproken. Mogelijk heeft Mattheus dit beeld van Sefanja voor ogen gehad: een handjevol vergeten Jeruzalemmers, mensen aan de onderkant, terneergeslagen... ze treuren maar blijven zachtmoedig! Er is honger in de stad maar ze brengen het op tóch barmhartig te zijn voor elkaar. Ze worden vervolgd maar zijn in staat als antwoord vrede aan te bieden. Geen troost vóór de armen, maar een hoopvolle boodschap ván de armen. Precies die omgekeerde wereld waar Jezus zijn toehoorders aan herinnert. De wereld waarin je elkaar (en dan nu met de wat gewonere vertaling) elkaar een hart onder de riem kunt steken met een *Gezegend ben je!*, in de betekenis van *Een zégen ben je!* Zoiets tilt je samen uit boven het alledaagse, hier merken we iets van dat 'meer dan het gewone'. Dit raakt aan het leven dat Jezus aanduidt als: Gods koninkrijk.

In de Dom van Aken, in de hoge achthoekige ruimte daalt vanuit de koepel **een kroonluchter** neer, in de vorm van een stadsmuur met torens. Als beeld van het nieuwe Jeruzalem, de stad van God, het Koninkrijk der hemelen dat neerdaalt op aarde. Het is nabij, het zweeft boven de hoofden... Nog even en de mensen zullen gekroond worden met de heerschappij vanuit de hemel. De woorden van de zaligsprekingen staan ingegraveerd op de onderkant van de torens, wie omhoog kijkt kan ze lezen. Zo worden de zaligsprekingen met een stil gebaar beeldend naar de mensen toe gebracht. Zo worden ze ons aangereikt, wij inwoners van dat koninkrijk, opgeroepen om ons licht te laten schijnen voor de mensen!

Wij kunnen ermee beginnen door ons eigen ongelijk eens te bekennen.

Zieke mensen doen het al zo vaak: hun bezoek troosten en zelfs opvrolijken.

En ben je eens verongelikt, is jou onrecht aangedaan, zie dan zover te komen dat je de veroorzaker kunt vergeven.

De Bergrede omspant het leven van Jezus. Zijn korte leven had een impact die de tijd overstijgt.

Niet dat hij een zorgeloos leventje leidde. *Hij* wist terdege wat mensen overkomen kan, wat koestert en wat kwelt, wat troost en wat pijnigt tot in het merg. Jezus ten voeten uit: zo gaat hij met ons mee in de betekenis van het God-met-ons: in hoogten en diepten, in leven en sterven – tot op het kruis. Eigenlijk zijn dit *kruiswoorden*.

Ze zijn alleen maar te verstaan vanaf een andere berg, dé berg, Golgotha. Leven met Jezus is leven door nood en dood heen.

Zalig zijn wij, als we het Woord van God horen en het bewaren.

Amen.